

OD SEGREGATIVNE KA INTEGRATIVNOJ POLITICI MULTIKULTURALNOSTI U REPUBLICI SRBIJI

Položaj nacionalnih manjina u RS je uređen Ustavom (2006), Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (2002) i Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina (2009). Pored toga, u nekoliko drugih zakona (Zakon o osnovama obrazovanja i vaspitanja, Zakon o kulturi, Zakon o informisanju, zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, Zakon o političkim strankama, Zakon o lokalnoj samoupravi...) bliže je uređeno ostvarivanje pojedinih prava nacionalnih manjina.

Suština ovih propisa je da se njima štiti etnički, kulturni, jezički identitet nacionalnih manjina kroz dva instituta: *kulturnu autonomiju* u oblasti obrazovanja, službene upotrebe jezika, kulture i informisanja) i *manjinske samouprave* (nacionalni saveti nacionalnih manjina) koje pripadnici nacionalnih manjina biraju zbog neposrednog odlučivanja i upravljanja u vezi sa pitanjima kulturne autonomije.

Međutim, ovaj na izgled dobro osmišljen model zaštite prava nacionalnih manjina u praksi ispoljava brojne slabosti koje su prepreka faktičkom ostvarivanju prava nacionalnih manjina i koje pogoduju razvijanju segregativnog multikulturalizma koji karakteriše odsustvo društvene kohezije, odnosno konstantno visoka etnička distanca.

Osnovni problemi u vezi sa delotvornim ostvarivanjem prava nacionalnih manjina su u sledećem:

- **Država se nije izjasnila kakvu multikulturalnost želi da institucionalizuje**
- **Srbija nije donela zakon kojim se celovito, jasno i nedvosmisleno uređuje položaj nacionalnih manjina na njenoj teritoriji** - Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina iz 2002. godine donet je za SR Jugoslaviju sa jasnim obrazloženjem da je reč o osnovnom zakonu, a da države članice treba bliže da urede položaj nacionalnih manjina posebnim zakonom. To nikada nije učinjeno. Umesto zakona kojim se uređuje položaj, ostvarivane i zaštita prava građana pripadnika nacionalnih manjina donet je 2009. godine Zakon kojim je uređen položaj, izbor, nadležnosti i rad nacionalnih saveta nacionalnih manjina i zbog toga:
 - Ostvarivanje i zaštita prava nacionalnih manjina nije jednako dostupna svim pripadnicima nacionalnih manjina;
 - Nije ostvarena svrha kulturne autonomije – puno ostvarivanje prava nacionalnih manjina na zaštitu etno-kulturnih identiteta;
 - Nije omogućena efektivna, delotvorna zaštita prava identiteta malobrojnih, a priznatih nacionalnih manjina;
 - Nije omogućena delotvorna zaštita nepriznatih etničkih manjina;
 - Nije ustanovljena delotvorna institucionalna podrška za ostvarivanje kulturne autonomije.
- **Nacionalni saveti su centralizovana tela koja se biraju isključivo na državnom nivou** - Zbog svog centralističkog ustrojstva nacionalni saveti nemaju operativne, materijalne i druge institucionalne (javne) resurse da se staraju o ostvarivanju pune kulturne autonomije pripadnika nacionalnih manjina koji žive disperzirano od tradicionalnih manjinskih centara
- **Nacionalni saveti su pod snažnim uticajem političkih stranaka**
- **Zakoni i propisi kojima su uređena pojedina pitanja položaja nacionalnih manjina međusobno nisu usklađeni, nisu prilagođeni prirodi multikulturalizma u Srbiji, a pojedine odredbe su nefunkcionalne, neodređene i nemaju značaj za ostvarivanje prava nacionalnih manjina**
- **Javna uprava nema kapacitete za upravljanje multikulturalnim promenama**

Centar za istraživanje etniciteta

se zalaže za rekonceptualizaciju postojeće politike segregativne multikulturalnosti i usvajanje politike integrativnog multikulturalizma

To znači da je potrebno:

- Usvojiti zakon kojim se uređuje položaj, ostvarivanje i zaštita prava nacionalnih manjina u Srbiji zasnovan na principima integrativne multikulturalnosti;
 - Decentralizovati i depolitizovati položaj nacionalnih saveta nacionalnih manjina;
 - Dosledno urediti pitanje delotvornog učešća nacionalnih manjina u javnom, političkom životu;
 - Uskladiti druge zakone i propise kojima se uređuje položaj i prava nacionalnih manjina;
 - Unaprediti rad javne uprave za upravljanje multikulturalnim promenama.
-

Ovi predlozi su zasnovani kako na opisanom stanju (aktuelna politika multikulturalnosti nije prilagođena multikulturalnoj prirodi zemlje; nacionalni saveti nacionalnih manjina su centralizovana tela pod snažnim uticajem političkih stranaka i zbog toga svoje primarne nadležnosti ne ostvaruju delotvorno u najboljem interesu pripadnika nacionalnih manjina; javna uprava nije profesionalizovana za upravljanje multikulturalnim promenama) tako i na proceni da bi postojeće probleme trebalo prevazići usvajajući politika multikulturalnosti koja je u skladu sa društvenim potrebama i potrebama nacionalnih manjina

Opisani problemi su prepreka ostvarivanju Ustavom zajamčene i zakonom priznate pune kulturne autonomije nacionalnih manjina i oni pogoduju razvoju segregativnog multikulturalizma koji odgovara autoritarnim političkim elitama jer im omogućava kontrolu nad pripadnicima etničkih grupa. Segregativni multikulturalizam je, u stvari, skup više monokulturalnih zajednica koje žive jedna uz drugu bez ostvarivanja društvene kohezije. Po pravilu takva društva su nestabilna i izvor su kriza i povreda ljudskih prava.

Zbog toga se Centar za istraživanje etniciteta zalaže za otvaranje rasprave o integrativnom multikulturalnom modelu koji jača kohezivne društvene veze, omogućava integraciju manjina i potpuno priznavanje i zaštitu njihovih etno-kulturnih identiteta.